

STEDELIJKE VERNIEUWING
EN ICT

STEDELIJKE VERNIEUWING EN ICT

Verslag Breed Beraad gehouden op 9 en 10 februari 2001

Drs K.B. de Graaf

INHOUD

VERSLAG	4
AGENDA	10
DEELNEMERS	13
ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING	15
BESTUUR	19

VERSLAG

Inleiding

Op vrijdagavond 9 februari en zaterdagochtend 10 februari 2001 organiseerde de stichting Forum voor Stedelijke Vernieuwing een Breed Beraad over het thema 'Stedelijke vernieuwing en ICT'. Aan de bijeenkomst onder voorzitterschap van drs H.G. Starren werd deelgenomen door circa dertig personen afkomstig uit de wereld van openbaar bestuur, wetenschap, politiek, bedrijfsleven en adviseurs.

Probleemstelling

'If people drop their work, only 8% hurt their feet.' Met dit citaat werd bij de start van het Breed Beraad de impact van ICT op de economie treffend weergegeven. Als productiefactor wordt ICT steeds interessanter en er is ook veel geld mee te verdienen. Naast de standaard productiediensten en het standaard laagwaardig persoonsgebonden werk is er een derde categorie van werk en werknemers in opkomst: de kenniswerkers. Zij identificeren problemen, creëren oplossingen en bemiddelen tussen vragers en aanbieders van kennis.

Daar komen grote krachten bij vrij, zoals het voorbeeld van Linux laat zien; een groep mensen maakt gezamenlijk (uit haat tegen Microsoft en uit een voorliefde voor esthetica) een nieuw besturingsprogramma, dat zeer succesvol wordt en inmiddels overigens door hetzelfde Microsoft wordt gekoppeld aan het Office-pakket.

De kenniswerkers werken in netwerken. Het netwerk wordt het structurerende principe voor de samenleving. Een derde aspect van ICT is het vermogen om maatwerk te leveren, doordat bedrijven een 'geheugen van de klant' kunnen opbouwen. Spijkerbroekenfabrikant Levi's is daar een voorbeeld van; na het digitaal opmeten van de klant kan men aan de lopende band 12.000 verschillende maten broeken maken.

Hoe kan dit worden vertaald naar stedelijke ontwikkelingen? De steden zijn veelal ingericht op de principes van de industriële economie, een economie die nu sterk verandert. Het is de vraag of en hoe er in deze transformatie gestuurd kan worden. Kan de energie, die bijvoorbeeld bij Linux aanwezig is, lokaal neerslaan en nieuwe perspectieven bieden? De stad bestaat uit een verzameling mensen; hun slimheid en creativiteit zou moeten worden verbonden tot een geheel, waardoor een meerwaarde ontstaat. Daarvoor moet in de eerste plaats aan de vaardigheden van de bevolking worden geschaafd: vernieuwingen in het onderwijs zijn absoluut noodzakelijk, mensen moeten levenslang gaan leren en het ondernemerschap moet worden bevorderd. Om vervolgens mensen te kunnen koppelen moeten steden prettige ontmoetingsplekken bieden. De internetcafés zijn een voorbeeld hiervan; 24 uur per dag open en goed draaiend. Ook moeten alle woningen voorzien zijn van hoogwaardige ICT-infrastructuur ('internet als nutsvoorziening').

Andere voorwaarden voor het creëren van creatieve broedplaatsen zijn een toegankelijke en innovatieve overheid, bedrijfsverzamelgebouwen en het aantrekken van 'strategische bedrijven' zoals Cisco in Amsterdam, waar weer een heel aantal andere bedrijven omheen hangen. Dilemma's die hierbij spelen zijn: worden maatschappelijke tegenstellingen verscherpt, hoe gaan we om met de crisis in het onderwijs, wie zorgt er nog voor de 'community' in straat en buurt en wat gebeurt er als 'de markt' het niet oppakt?

Ontwikkelingen in ICT

Ondanks alle hallelujaverhalen worden er ook vraagtekens gezet bij 'Nederland kennisland' en de nadruk die er op de 'nieuwe economie' wordt gelegd. Zo bevat de oude economie (de haven van Rotterdam wordt genoemd) al inmiddels een behoorlijk gehalte aan ICT; het is dan de vraag of 'oud' en 'nieuw' zo tegenover elkaar moeten worden gezet. Een deelnemer pleit ervoor om in termen van 'Nederland Feestland' te praten; waarom moet er per sé nog efficiënter worden gewerkt en nog meer geld worden verdiend? Kan er niet wat meer worden genoten?

De toepassing van ICT is bovendien sterk afhankelijk van de mate waarin mensen met de nieuwe technologie kunnen omgaan. Sommige generaties lopen al sterk achter, zo wordt aangegeven (een miljoen burgers is analfabeet). Anderzijds heeft onderzoek van het SCP aangetoond dat het aan de basis wel goed zit: 85% van de leerlingen in het lager en middelbaar onderwijs heeft inmiddels toegang tot moderne communicatiemiddelen; een ontwikkeling die verspreid is over geheel Nederland, onafhankelijk van inkomens en stedelijkheid, en nog steeds versnelt. In het verleden stond het bezit van kennis centraal en was dat voorbehouden aan bepaalde klassen. Nu kan iedereen toegang krijgen tot kennis en deze selecteren, wegen en combineren. Dat biedt grote maatschappelijke kansen.

Overigens zijn dringend investeringen noodzakelijk in de ICT-infrastructuur, aangezien kabel en telefoonlijnen de nieuwe generatie internettoepassingen niet aankunnen. Glasvezel is hard nodig. Er moet geïnvesteerd worden. Om in internationaal verband bij te kunnen blijven, zijn de grote bundels voor internationale knooppunten van groot belang.

Anderen vinden een eenzijdige, technische nadruk op de ICT-infrastructuur ongewenst; belangrijker dan de vraag of alle woningen voorzien zijn van een internetaansluiting is de vraag wat bewoners dan met het medium kunnen doen. Worden er voldoende producten en diensten aangeboden? Wat willen mensen zelf; stel hun wensen meer centraal, zo luidt hun pleidooi.

Gevolgen voor de steden

ICT is in principe 'non-place': het kan overal gebeuren en neerslaan. De technologie faciliteert even gemakkelijk concentratie als deconcentratie en kan zowel sociale cohesie als het uiteenvallen van de steden bevorderen. De voorsprong van steden in dit kader is hun sociaal-culturele traditie; daarmee kunnen zij de slag winnen van andere locaties. Het stedelijk vernieuwingsbeleid moet vooral investeren in die sociaal-culturele vestigingsplaatsfactor: analyseer wat er in een stad aanwezig is, probeer die structuur te versterken en ga dan de concurrentie aan met andere stedelijke gebieden.

Anderen nuanceren juist het belang van steden: uit onderzoek blijkt dat er in Nederland 64 concentratiegebieden van ICT zijn. Buiten die concentratiegebieden bevindt zich nog eens eenderde van alle ICT-activiteiten. Er is veel meer sprake van een stedelijk veld dan van enkele echt grote steden; de kenniseconomie lijkt gespreid over heel Nederland. Daarmee is het de vraag wat stedelijke vernieuwing en ICT überhaupt met elkaar te maken hebben. Daarentegen wordt het gebruik van ICT voor het ontsluiten van landelijke gebieden juist toegejuicht, waarbij mensen bijvoorbeeld op afstand medici kunnen raadplegen.

Er wordt voor gepleit internet in te zetten bij herstructureringsprojecten in de steden. Wanneer een groeiend aantal mensen toegang heeft tot internet, ontstaan nieuwe mogelijkheden voor participatie. De huidige collectieve besluitvorming, conform het klassieke model van de overheid, blijft achter ('maatschappelijke betrokkenheid toont zich al lang niet meer in de gang naar de stembus'). Met ICT kan de herstructurering veel interactiever worden; welke woonwensen hebben mensen en hoe kan daar op worden ingespeeld? Maar ook: kan de nieuwe technologie eraan bijdragen dat het sociale isolement van bepaalde groepen wordt doorbroken? Dat vereist wel dat ICT homogeen door de gehele stad wordt aangelegd, ook in probleemwijken. Omdat de kenniseconomie welvaart genereert, moeten juist van deze wijken 'slimme, lerende wijken' gemaakt worden. 'De nood is daar het hoogst en de mogelijkheden voor profijt het grootst', aldus een deelnemer. Daarmee kan en passant de eentonigheid van het GSB-beleid worden doorbroken. De GSB-plannen van veel steden vertonen nu grote gelijkenissen; experimenten en diversiteit komen daardoor niet van de grond.

Het brengen van ICT naar achterstandswijken wordt door anderen betiteld als 'een ideaal van sociale maakbaarheid'. Voor een gebied als de Westelijke Tuinsteden in Amsterdam is 'honderd keer meer nodig dan alleen ICT', zo geeft een deelnemer aan. Dergelijke homogene woonwijken zijn voor de werkgelegenheid altijd extern georiënteerd geweest en zijn niet eenvoudig om te bouwen tot zelfstandige dorpseconomieën.

Enkele deelnemers zien het belang van ICT breder: welke bijdrage kan ICT leveren aan de kwaliteit van het leven in de steden? De vraag geldt ook andersom: hoe kan een prettig leefklimaat bijdragen aan een voedingsbodemp voor ICT-activiteiten? Levendige stadscentra met fysieke ontmoetingsplekken, hoogwaardige openbare ruimtes (parken), goede woonmilieus en onderwijscentra zijn nodig om invulling te kunnen geven aan het 'smart city concept'.

Er wordt gerefereerd aan de publicatie 'Snelle mensen, langzame steden' van Pauline Terreehorst. Daaruit blijkt dat de woning steeds meer werkruimte wordt en mensen hun sociale leven juist buiten de woning gaan organiseren. Voor de steden kan dat een wenkend perspectief vormen, ware het niet dat veel gemeenten juist een steeds minder groot deel van het publieke domein bestrijken.

Ook kan ICT een onzichtbare bijdrage aan het functioneren van steden leveren, zoals met zelfregulerende systemen op het terrein van verkeer en beveiliging. ICT gaat daarmee verder dan de huidige 'fascinatie voor het toetsenbordje'.

Hoewel ICT dus niet gebonden is aan plekken, is de onderliggende infrastructuur dat wel. Steden zijn vanouds kruispunten en ook de nieuwe technologie heeft op sommige plekken concentraties van knooppunten, in veel gevallen de steden. 'De aanwezigheid van kabels leidt al tot een hogere grondwaarde op bepaalde plekken', zo werd opgemerkt. In het Westelijk Havengebied, bovenop de glasvezelring, worden de hoogste grondprijzen van Amsterdam betaald. Op de plek waar oude en nieuwe kruispunten elkaar overlappen, ontstaan zo wellicht aanknopingspunten voor stedelijke vernieuwing. Een fysieke randvoorwaarde die echter steeds meer begint te knellen, is het toenemend gebrek aan ondergrondse ruimte.

Ook timing is in dit kader van belang. Zo lang heel Nederland nog geen toegang heeft tot de glasvezel, kunnen steden een tijdelijke voorsprong opbouwen ('je moet de eerste zijn'). Amsterdam is daar in geslaagd met onder meer het wetenschapscentrum van de Universiteit van Amsterdam in de Watergraafsmeer. Een stad als Groningen probeert nu het eindpunt te worden van de transatlantische glasvezellijn.

Wanneer er straks overal glas ligt, gaan de traditionele vestigingsplaatsfactoren weer een rol spelen en komt bijvoorbeeld de kwaliteit van het woon- en leefmilieu om de hoek kijken. Het voorbeeld wordt genoemd van een Italiaans restaurant in Palo Alto (Silicon Valley), waar jonge internetondernemers aan tafel kunnen schuiven bij financiers; mensen willen elkaar fysiek kunnen ontmoeten om een vertrouwensrelatie te kunnen opbouwen.

Teveel vernieuwing heeft overigens ook een keerzijde: door alleen maar ‘hardware’ in een stad te pompen, verdwijnen de creatieve rafelgebieden, die juist broedplaats zijn voor vernieuwing. Jane Jacobs waarschuwde in ‘Death and life of great American cities’ al voor dergelijke verdringingsprocessen.

Rollen van partijen

Wie pakt de mogelijkheden van ICT op? Bij ‘Nederland Distributieland’ sloegen overheid en markt de handen ineen. Er werden gezamenlijke doelstellingen geformuleerd. Diezelfde slag kan nu worden gemaakt met ‘Nederland Kennisland’. In andere landen zijn er inmiddels goede voorbeelden van inspirerend publiek opdrachtgeverschap te vinden. In Canada en Zweden pakken met name gemeenten de handschoen op. Ook Chicago wordt genoemd; deze stad heeft het initiatief overgenomen van de markt en aangegeven aan welke eisen de ICT-infrastructuur in de stad moet voldoen. Wie zorgt er in Nederland voor dat de glasvezelkabel wordt aangelegd? Pakt de markt dat op? Zo nee, dan moet de overheid dat doen, is de veelgehoorde mening.

Een pleidooi wordt gehouden voor een actieve rol van de gemeenten. Er is veel energie bij betrokken burgers; die moet gemobiliseerd worden. In elke gemeente kan een kennisbuurt worden gerealiseerd. De ervaringen die daarmee worden opgedaan, kunnen worden teruggekoppeld naar de rest van de stad.

Maar er wordt ook getwijfeld aan de reikwijdte van de taak van de overheid. Het verleden heeft uitgewezen dat overheden vaak bijvoorbeeld de verkeerde technologie kiezen. Heeft de overheid wel voldoende kennis in huis om bijvoorbeeld vergunningen te verlenen? Kan de overheid alles nog wel overzien? En durft de overheid ‘Deltaplan-achtig’ te investeren in de benodigde infrastructuur? Terughoudendheid is wellicht eerder op zijn plaats; laat dingen ontstaan, in plaats van alles via een blauwdruk te willen sturen. Anders mist de overheid als instituut de boot.

In dat kader wordt gepleit voor een meer experimenterende overheid: probeer dingen uit en als ze slagen: implementeer ze dan pas op grotere schaal. Op dit moment zitten overheden nog teveel vast aan oude denkwijzen en verouderde sturingsinstrumenten. Het voorbeeld wordt genoemd van het NSM-terrein in Amsterdam Noord, waar een vernieuwend planningsconcept door Annemieke Roobeek was ontwikkeld. Een concept dat echter overboord werd gezet door de gemeente, omdat er enkele duizenden woningen moeten worden gebouwd. Ook de kenniswijk in Eindhoven bewijst deze stellingname: doordat dit experiment bewust ‘beleidsarm’ wordt gehouden, is het succesvol.

De kritische en mondige burger is al aanwezig, maar krijgt nog niet de ruimte. Over vijf jaar is dat anders: burgers zijn dan massaal ‘online’, ze hebben toegang tot informatie en kunnen draagvlak voor een bepaald issue organiseren. Deze zelforganisatie van de burger zal ook

consequenties hebben voor de politieke partijen, zo verwacht men. Het politieke bestel gaat dan op de helling.

Bij de aanwezige marktpartijen bestaat nog geen duidelijk beeld van de implicaties van ICT voor het eigen handelen. Men wil het vooralsnog eerst toepassen op locatie en is daarvoor al met de eerste experimenten gestart (interactieve planvorming). Vragen die daarbij spelen zijn: hoe maak je het concreet, hoe krijg je investeringen los en is het sowieso slim om als eerste marktpartij te beginnen? Op het niveau van de woning is duidelijk dat er ruimer en neutraler gebouwd moet gaan worden, om zo onderdak te kunnen bieden aan andere functies. Daarmee wordt ook de flexibiliteit in de tijd bevorderd.

Conclusie

Aan het slot van het Breed Beraad wordt geconcludeerd dat de discussie zich vooral heeft geconcentreerd op ICT 'an sich'. Op dit moment is nog niet eenduidig aan te geven wat de consequenties van ICT zijn voor stedelijke vernieuwing. Daarvoor zijn de ontwikkelingen nog in een te vroeg stadium. Geen van de partijen durft de toekomst van de steden op dit punt te overzien. Bescheidenheid is gewenst: de werkelijkheid ontwikkelt zich anders dan menigeneen denkt. Wie durft er nog te voorspellen? Het sturend en plannend vermogen is beperkt, ook omdat we redeneren vanuit hetgeen we kennen. Niet voor niets werd de auto destijds als 'a horseless carriage' betiteld. ICT onttrekt zich juist door haar grote zelforganiserend vermogen (zie opnieuw Linux) aan alle oude instituties.

Wel is duidelijk geworden welke grote impact de ICT op de samenleving als geheel uitoefent en welke krachten hiermee gemoeid zijn. Het is de komende tijd zaak deze krachten te onderkennen en in te zetten voor maatschappelijke doelen, waar de stedelijke vernieuwing er één van is.

AGENDA

Geannoteerde agenda voor het Breed Beraad over het thema ‘Stedelijke Vernieuwing en ICT’, dat op vrijdagavond 9 februari en zaterdagmorgen 10 februari 2001 wordt gehouden in Hotel ‘Oud London’ in Zeist.

Achtergronden

In de begindagen van het World Wide Web voorspelden trendwatchers voor de zoveelste keer het einde van de stad. Verwacht werd dat door de ontwikkelingen op ICT-gebied de noodzaak van concentratie van bedrijfsactiviteiten in stedelijke gebieden snel zou verminderen. Management, administratie, dienstverlening, marketing en productie zouden steeds eenvoudiger geografisch gespreid kunnen plaatsvinden. Bedrijven en bedrijfsonderdelen zouden derhalve steeds minder gebonden zijn aan vaak historisch bepaalde vestigingsplaatsen, veelal in stedelijke gebieden. Voor sommige bedrijfsactiviteiten (productie, administratie) zou een verplaatsing naar lage-lonenlanden een steeds meer voor de hand liggende optie worden. Met name op het gebied van de ‘zakelijke’ dienstverlening zou de toekomst aan de virtuele werknemer zijn, die vanaf zijn oude boerderij op het platteland via een PC met internetverbinding werkt.

Nu de eerste patronen van het informatietijdperk zichtbaar worden, blijken deze voorspellingen slechts ten dele uit te komen. Hoewel er onmiskenbaar sprake is van meer mogelijkheden tot verplaatsing van bedrijfsactiviteiten, lijkt het voorspelde einde van de stad nog geenszins nabij. Integendeel, de steden blijken – opnieuw – broedplaatsen voor nieuwe ontwikkelingen. Juist de ‘nieuwe economie’ met zijn in beginsel virtuele werknemers lijkt zich bij voorkeur te ontwikkelen in stedelijke gebieden. Silicon Valley, de regio Boston, North Carolina, Silicon Wadi, het zijn voorbeelden van stedelijke clusters van nieuwe economische bedrijvigheid waar ondernemerschap floreert en innovatiesnelheid vertegenwoordigd is. De golf van nieuwe ondernemingen brengt met zich dat de kantorenmarkt in deze stedelijke gebieden floreert, dat de woningmarkt kraakt onder de sterk stijgende welvaart die (mede) in de ‘nieuwe economie’ wordt gegenereerd. En dat een vruchtbare voedingsbodem ontstaat voor allerlei nieuwe (informele) sociale netwerken.

In ons land winnen pleidooien voor een toekomst als kennisland zowel binnen de overheid als binnen het bedrijfsleven aan kracht. Inmiddels profileren verschillende steden zich als voorloper op dit gebied. Den Haag wil de ICT-stad van Nederland worden, Delft ziet zichzelf als kennisstad, Eindhoven ontwikkelt zijn kenniswijk en Amsterdam vindt dat Amsterdam het altijd al had.

Sommige waarnemers waarschuwen voor deze ontwikkeling. Niet alleen wordt gewaarschuwd voor een zinloze versnippering van initiatieven; ook wordt een verdere verscherping van maatschappelijke tegenstellingen voorzien. Een hoge opleiding en een hoog inkomen zouden voorwaarden zijn om deel te kunnen nemen aan de verworvenheden op het gebied van ICT. Een verdere verscherping van de ruimtelijke tegenstellingen binnen en tussen steden zou hiervan een van de consequenties kunnen zijn. Andere waarnemers zijn optimistischer. Zo verwacht het Sociaal en Cultureel Planbureau dat ontwikkelingen op het gebied van ICT snel en breed in de samenleving zullen worden geaccepteerd en geabsorbeerd.

Ook het rapport van Commissie Cerfontaine over ICT en stad ademt een optimistische toon. Mogelijk worden tegenstellingen verzacht doordat de kenniseffecten van ICT breed in de samenleving zullen neerslaan. Hierin liggen ook kansen besloten.

Aandachtspunten voor de discussie

Tegen deze achtergrond wordt de discussie tijdens het Breed Beraad toegespitst op de volgende aandachtspunten:

- 1 Samenhang tussen ontwikkelingen op ICT-gebied en de ontwikkeling/herstructurering van stedelijke gebieden (economisch, sociaal-cultureel, ruimtelijk) in internationaal en nationaal perspectief.
- 2 Kansen/bedreigingen voor en sterke/zwakke punten van stedelijke gebieden in Nederland.
- 3 Ontwikkelingsmogelijkheden voor private partijen (bedrijven, zorg- en onderwijsinstellingen, woningbouwverenigingen etc.) die actief zijn in stedelijke gebieden.
- 4 Overheidsbeleid (lokaal, regionaal, nationaal, internationaal) en mogelijkheden voor publiek-private samenwerking.

Agenda

Globaal ziet de agenda voor het Breed Beraad er als volgt uit:

Vrijdagavond 9 februari 2001

20.00 uur	welkomstwoord door ir P.O. Vermeulen, voorzitter Forum voor Stedelijke Vernieuwing
20.10 uur	opening door drs H.G. Starren, voorzitter Breed Beraad
20.15 uur	inleiding door drs F. Nauta, Kennisland
20.30 uur	discussie, toegespitst op de aandachtspunten 1 en 2
22.30 uur	afronding door drs H.G. Starren

Zaterdagmorgen 10 februari 2001

09.30 uur	opening door drs H.G. Starren
09.45 uur	discussie, toegespitst op aandachtspunten 3 en 4
12.15 uur	afronding door drs H.G. Starren
12.30 uur	slotwoord door ir P.O. Vermeulen

DEELNEMERS

Deelnemerslijst Breed Beraad over het thema 'Stedelijke Vernieuwing en ICT' op vrijdagavond 9 februari en zaterdagmorgen 10 februari 2001 in Hotel 'Oud London' te Zeist.

Prof.dr O.A.L.C. Atzema	Universiteit Utrecht
Drs A.Th. van Delden	Ministerie van V&W/Forum
Mw drs A.K. Gotink	IRS
Drs K.B. de Graaf	Verslaglegging
Mw P.A.M. Harmsen	Forum
Ir C.J. Hol	TRS Ontwikkelingsgroep
Ir F.W. Huibregtsen	McKinsey
Prof.dr A.M.J. Kreukels	Universiteit Utrecht
Mr E.E. van der Laan	Kennedy Van der Laan Adv. / Forum
A.W. Mulder	InformatieWerkPlaats
Drs F. Nauta	Kennisland
B. Nederkoorn	SURFnet
Ir A.V.M. Pouw	Woningbedrijf Amsterdam
Drs D.A. Regenboog	NEI Kolpron / Forum
Ir C.E.C. de Reus	Johan Matser Projektontw.
Ir P.S.M. Ruijgrok	Amstelland Ontwikkeling
Mw A. Sanson	Gideon Consult
J. van der Schans	Woonzorg Nederland
Prof.dr P. Schnabel	SCP
Drs H.G. Starren	de Baak
Prof. dr P.P. Tordoir	KvK / UvA
Ir P.O. Vermeulen	Bank Ned.Gemeenten / Forum
Mw A. van Vliet-Kuiper	Gemeente Amersfoort
Drs H. Wagner	BIKKER EuroRSCG
Drs J. Wester	Ministerie van V&W
L.W. Wildervanck	Twinning Center
Ir H.S. Yap	Yap Advies & Planning / Forum

ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING

ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING

De stichting Forum voor Stedelijke vernieuwing – opgericht in 1983 – stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het inzicht in de specifieke positie en de sterke en zwakke punten van de stad. In samenhang daarmee wil het Forum de ontwikkeling stimuleren van een stedelijk vernieuwingsbeleid, dat is gericht op de bestrijding van sociale en materiële verpaupering en op een (re)vitalisering van de initiërende en stimulerende functies die de steden op velerlei gebied voor uiteenlopende betrokkenen (kunnen) vervullen. Dit betekent dat het Forum, naast de stedelijke fysieke omgeving, ook de stedelijke economische structuur, het sociaal-culturele klimaat in de steden en de organisatie van het bestuur van de steden tot zijn aandachtsgebied rekent.

Het Forum is opgericht ten behoeve van alle organisaties en personen die bij de stedelijke vernieuwing zijn betrokken. Derhalve behoren niet alleen overheidsorganisaties, politici en ambtenaren, maar ook (vertegenwoordigers van) private organisaties, publicisten, wetenschappers en ‘stedelingen’ tot de doelgroep van het Forum.

In algemene zin probeert het Forum zijn doelstelling te realiseren door te functioneren als platform voor de tot zijn doelgroep behorende organisaties en personen. Het Forum organiseert daartoe allereerst zogenaamde Breed Beraden. Tijdens de Breed Beraden wordt door een per beraad wisselend gezelschap van personen, die betrokken zijn bij de stedelijke vernieuwing, gesproken over ontwikkelingen, problemen en strategieën die van belang zijn voor de revitalisering van de steden.

Thema's Breed Beraden :

- economische revitalisering van de steden
- sociale en culturele revitalisering van de steden
- stedelijke vernieuwing en bestuurlijk-financiële verhoudingen
- stedelijk beheer
- stedelijke vernieuwing en informele economie
- stedelijke vernieuwing en openbare orde en veiligheid
- investeren in de stad
- public-private partnership
- flexibilisering van de geldstromen in de volkshuisvesting
- stedelijke vernieuwing en de randstad
- stedelijke vernieuwing en stadsvernieuwing in de jaren negentig
- publiek-private samenwerking bij de ontwikkeling van stedelijke vernieuwingsprojecten in middelgrote steden
- de financiering van de volkshuisvesting in de jaren negentig
- naar een actief, integraal beheer van de na-oorlogse wijken
- stedelijke vernieuwing en het bestuur in grootstedelijke gebieden
- stedelijke vernieuwing en de bestrijding van sociale en materiële verpaupering
- stedelijke vernieuwing in de periode 1990 – 1994
- stedelijke vernieuwing en architectuur
- stedelijke vernieuwing en milieubeheer

- stedelijke vernieuwing en de ontwikkeling van woningen in de sociale marktsector
- de relatie tussen gemeenten en woningcorporaties op lokaal niveau
- gerichte intensivering van ruimtelijke investeringen: mogelijkheden en beperkingen
- stedelijke vernieuwingsprojecten: hoe verder?
- de communicatie van de stedelijke vernieuwing
- financiële verhouding tussen de centrale overheid en de stedelijke overheden
- de toekomst van de knooppunten
- 'Belstato'
- stedelijke vernieuwing en projectontwikkeling
- stedelijke vernieuwing en de multiculturele stad
- beweeglijke burgers en stedelijke vernieuwing
- Europese eenwording, veranderende verzorgingsstaten en de stedelijke en bestuurlijke inrichting in Nederland
- stedelijke vernieuwing en openbaar vervoer
- het beeld van de VINEX-locaties
- de consequenties van het nieuwe beleid inzake perifere en grootschalige detailhandelsvestigingen voor de binnensteden
- stedelijke vernieuwing en de ontwikkeling van vraag en aanbod op het gebied van de volkshuisvesting
- stedelijke vernieuwing en het nieuwe Grote Stedenbeleid
- de herontwikkeling van vroeg-naoorlogse wijken
- de ontwikkeling van de IJ-oever
- stedelijke vernieuwing, vergrijzing en modernisering van de ouderenzorg
- stedelijke vernieuwing en de vernieuwing van het bestuur
- Zuidvleugel van de Randstad
- investeren in de bereikbaarheid van de steden
- herijking Belstato: de stedelijke vernieuwings en beheeropgave in perspectief
- stedelijke vernieuwing en publiek-private samenwerking: voortschrijdende inzichten?
- stedelijke vernieuwing, materiële armoede en sociaal isolement
- stedelijke vernieuwing en Nederland 2030
- stedelijke vernieuwing en de 24-uurs economie
- stad zonder horizon
- investeren in stedelijke gebieden
- aan het werk met het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
- TNLI: kansen en bedreigingen voor de vernieuwing van onze steden
- de educatieve stad
- ruimtelijke ontwikkeling en stedelijke vernieuwing
- sociaal investeren in steden
- de toekomstige ordening in de woonsector
- stedelijke vernieuwing en grondbeleid
- Het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan en stedelijke vernieuwing
- Stedelijke vernieuwing en ICT
-

Thema's studiedagen en symposia :

- stadsvernieuwing opnieuw bezien
- stadsvernieuwingsrapportage

- public-private partnership
- investeren in stedelijke vernieuwing
- de financiering van de volkshuisvesting in de jaren negentig
- de stad in de samenleving: ontbinding en vernieuwing
- internationalisering en stedelijke cultuur

Publicaties :

- stadsvernieuwing opnieuw bezien
- public-private partnership
- investeren in stedelijke vernieuwing
- volkshuisvesting gewogen
- financiële prikkels voor actieve steden
- de stad in de samenleving: ontbinding en vernieuwing
- opstellenbundel over stedelijke ontwikkelingen
- internationalisering en stedelijke cultuur

De activiteiten van het Forum worden mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van vele bij de stedelijke vernieuwing betrokken partijen (rijk, provincies, steden, bouwondernemingen, projectontwikkelingsmaatschappijen, institutionele beleggers, onderzoeksinstituten etc.).

BESTUUR

DAGELIJKS BESTUUR:

Ir P.O. Vermeulen	Lid Raad van Bestuur Bank Nederlandse Gemeenten	voorzitter
Mw ir I. Frankenmolen	Stedebouwkundig Procesmanager Kraaijvanger . Urbis	secretaris
Ing. J.Th. Blok	Directievoorzitter ERA Bouw	penningmeester
Ir H.S. Yap	Stedebouwkundig adviseur Yap Advies & Planning	lid
Prof.dr L.A. de Klerk	Hoogleraar Planologie Universiteit van Amsterdam	lid
Mr E.E. van der Laan	Kennedy Van der Laan Advocaten	lid
Drs D.A. Regenboog	Directeur NEI Kolpron	lid
Drs A.Th. van Delden	Plv. SG Ministerie van Verkeer en Waterstaat	adviseur

ALGEMEEN BESTUUR:

Drs H.H. Apotheker	Gemeente Steenwijk
Drs A.L.L.M. Asselbergs	Rijksdienst voor de Monumentenzorg
J.B. Benraad	Stadswonen Rotterdam
Prof. ir M. van den Berg	Provincie Noord-Holland
Mw A.M.W. Bodewes	Anke Bodewes Makelaardij
Drs ir C.A.M. de Boo	Rodamco Europe
Mr G.Ph. Brox	Bve-Raad
Mw I. van Ditschuyzen	TV DITS
Ir J.D. Doets	ING Vastgoed
A.Duivesteijn	Tweede Kamer
Mr W.F. Dutilh	ING Groep
Prof. dr G.B.M. Engbersen	Erasmus Universiteit Rotterdam
W. ETTY	Andersson Elffers Felix
Drs P.L.B.A. van Geel	Provincie Noord-Brabant
P. van der Gugten	Proper-Stok Groep
D. Halbesma	Gemeente Almere
Mw M. Horselenberg-Koomen	Gemeente Doetinchem
Mw prof.ir F.M.J. Houben	Mecanoo Architectengroep Delft
Ing. J.A.J.M. van den Hoven	Heijmans
Prof. dr A.M.J. Kreukels	Universiteit Utrecht
Drs J. Laan	ROM-Rijnmond
Mr W.D. van Leeuwen	Aedes Vereniging van Woningcorporaties
Prof. dr P.A.H. van Lieshout	Ministerie van VWS
G.L. Mak	NRC-Handelsblad/UvA

Ir W.G. Meyer
F.E. Nieboer
Dr S.J. Noorda
Mr P.G.A. Noordanus
Ir J.A.P. van Oosten
Drs J.W. Oosterwijk
Mr R.J.J.M. Pans
Drs J.H.A.A. Prins
Prof. dr U. Rosenthal
Ir P.S.M. Ruijgrok
Mw A.M.J. Rijckenberg
Prof. dr P. Schnabel
N.M. van der Spek
Drs D.B. Stadig
Mw ir Ria J. Steenaart
Drs F.H. van der Veen
Mw A. van Vliet-Kuiper
Ir C.J. Vriesman
Mr F. de Zeeuw
J.H. Zwart

Rotimex
Nieboer Schouten
Universiteit van Amsterdam
VROM-raad
Koninklijke BAM Groep
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Eurowoningen
Rijksuniversiteit Leiden
Amstelland Ontwikkeling BV
vh. Gemeente Utrecht
SCP
Gemeente Eindhoven
Gemeente Amsterdam
Interimmanagement & Coaching
Ministerie van VROM
Gemeente Amersfoort
Ministerie van VROM
Bouwfonds Woningbouw
Timpaan Hoofddorp